

УДК 658.589

К.Л. Багрій, к.е.н., О.К. Гержецький,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ОЦІНЦІ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація

Проаналізовано проблеми функціонування швейної промисловості України, виділено позитивні та негативні чинники, що впливають на забезпечення її економічної стійкості. Обґрунтовано можливості та переваги економічного розвитку швейних підприємств на основі формування виробничо-фінансових кластерів. Розкрито переваги кластерної форми організації господарювання. Розглянуто особливості використання кластерного аналізу на швейних підприємствах. Проведено кластеризацію швейних підприємств України за показниками фінансового стану. Проаналізовано отримані групи однорідних підприємств та надано висновки щодо їх фінансової діяльності.

Ключові слова: фінансові показники, кластерний аналіз, кластер, швейна промисловість, фінансовий стан.

К.Л. Багрій, к.э.н., О.К. Гержецкий,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы

НЕОБХОДИМОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛИЗА ПРИ ОЦЕНКЕ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ШВЕЙНЫХ КОМПАНИЙ УКРАИНЫ

Аннотация

Проанализированы проблемы функционирования швейной промышленности Украины, выделены положительные и отрицательные факторы, влияющие на обеспечение ее экономической устойчивости. Обоснованы возможности и преимущества экономического развития швейных предприятий на основе формирования производственно-финансовых кластеров. Раскрыты преимущества кластерной формы организации хозяйствования. Рассмотрены особенности использования кластерного анализа на швейных предприятиях. Проведено кластеризацию швейных предприятий Украины по показателям финансового состояния. Проанализированы полученные группы однородных предприятий и предоставлены выводы по их финансовой деятельности.

Ключевые слова: финансовые показатели, кластерный анализ, кластер, швейная промышленность, финансовое состояние.

Konon L. Bagriy, Candidate of Economics, Alex K. Herzhetskyy,
Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

NEED TO USE CLUSTER ANALYSIS IN ASSESSING THE FINANCIAL CONDITION OF CLOTHING COMPANIES OF UKRAINE

Annotation

The problems of the functioning of the clothing industry in Ukraine are analyzed, the positive and negative factors affecting the maintenance of economic stability are highlighted. Opportunities and benefits of economic development of clothing enterprises based on the formation of industrial and financial clusters are Grounded. The advantages of cluster forms of management are discovered. The peculiarities of the use of cluster analysis in clothing factories are examined. A clustering of clothing enterprises of Ukraine on indicators of financial condition is conducted. The derived groups of similar enterprises are analyzed and conclusions on their financial activities are provided.

Keywords: financial performance, cluster analysis, cluster, clothing industry, the financial position.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність підприємств швейної промисловості у сучасному кризовому середовищі визначається вмінням їх керівників формувати та підтримувати економічну стійкість. Особливою гостроти це завдання набуває в умовах кризово-політичних явищ, які супроводжують всі сфери суспільного життя і формують несприятливе зовнішнє середовище для економічної діяльності промислових підприємств. Ефективний розвиток швейної галузі сприяє вирішенню соціальних питань, поліпшенню добробуту, становленню та розвитку малого бізнесу.

Перспективи зростання швейної промисловості обумовлені великою ємністю внутрішнього ринку товарів; наявністю та можливістю нарощування експортного потенціалу; високим рівнем доданої вартості; високою швидкістю обороту капіталу; використанням сировини та напівфабрикатів вітчизняного виробництва; наявністю висококваліфікованих кадрів, значним потенціалом у створенні робочих місць, особливо для жінок (78,8% від загальної кількості). Проте, незважаючи на важливість цієї підгалузі для України, протягом двох десятиліть у ній спостерігається стагнація виробництва, що супроводжується такими негативними тенденціями, як низькі темпи зростання, скорочення кількості зайнятих, низька заробітна плата, відсутність результативної інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку швейної промисловості України, зокрема розробкою механізмів забезпечення конкурентоспроможності, застосування методів кластерного аналізу для розв'язання конкретних практичних проблем та інноваційної привабливості швейних підприємств займалися такі вітчизняні науковці: М. А. Бабич [1], Н. А. Волкова [2], А. В. Воронін [3], С. С. Гаркавенко [4], Г. М. Квіта [5], А. С. Лавренка [6], О. М. Паливода [7], Л. М. Попова [8].

Однак проблеми вітчизняних виробників одягу все ще залишаються невирішеними. Саме тому постає необхідність подальшого дослідження в цьому напрямі з метою напрацювання нових організаційних підходів для забезпечення стійкого економічного розвитку зазначених підприємств.

Метою даного дослідження є обґрунтування доцільності застосування методів кластерного аналізу для визначення місця підприємств швейної галузі за фінансовими показниками діяльності.

Виклад основного матеріалу. Спектр сфери наукових досліджень на основі застосування методів кластерного аналізу дуже широкий. В економіці методи кластерного аналізу використовуються як інструментарій для: визначення пріоритетних напрямів розвитку регіонів; прогнозування соціально-економічних явищ; класифікації емітентів цінних паперів; вибору локальних стратегій; типологізації інвестиційного потенціалу лісозаготівельних підприємств; дослідження рівня вмотивованості

працівників; прогнозування банкрутства промислових підприємств; розв'язання проблем розвитку народного господарства; сегментації ринку; аналізу фінансово-економічного стану підприємств галузей країни тощо. Загалом стає очевидним, що кластерний аналіз насамперед виступає як важливий інструмент регіонального розвитку країни.

Слід зауважити, що науковці ще недостатньо уваги приділяють застосуванню методів кластерного аналізу для розв'язання конкретних практичних проблем, які кожного дня постають перед товаровиробниками.

Кластерний аналіз є багатовимірною статистичною процедурою, яка передбачає збір даних, що зберігають інформацію про вибірку об'єктів, та упорядкування об'єктів у порівняно однорідні групи [1, с. 518]. За результатами проведеного аналізу спеціальної літератури щодо напрямів використання кластерного аналізу у практичній діяльності господарюючих суб'єктів ринку було встановлено, що використання цього методу є доволі поширеним [4, с. 7-12].

У дослідженні кластерний аналіз використовувався для групування швейних підприємств за показниками фінансового стану (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані для кластерного аналізу

№ п/п	Назва підприємства	Коефіцієнт поточної ліквідності	Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт автономії
1	ТДВ «Трембіта»	2.39	0.41	0.90
2	ТОВ «Алчер»	0.52	0.25	0.71
3	ВАТ «Заставнівська швейна фабрика»	0.65	0.27	0.41
4	Новодністровська державна швейно-трикотажна фабрика	0.87	0.38	0.76
5	Чернівецьке учбово-виробниче підприємство УТОГ	0.58	0.23	0.41
6	ТОВ «Балакком»	1.14	0.39	0.92
7	ЗАТ «Надія»	1.26	0.36	0.77
8	ТОВ «Мрія»	1.16	0.39	0.83
9	Виробничо-торгове швейне підприємство «Галичина»	0.66	0.29	0.66
10	ВАТ «Прогрес»	1.05	0.35	0.89
11	ЗАТ «Промінь»	0.55	0.26	0.61
12	ТОВ «Галтекстиль»	0.94	0.33	0.89

Групування 12-ти швейних підприємств України проведено за трьома показниками: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт автономії за допомогою програми STATISTICA. Для класифікації підприємств за допомогою кластерного аналізу був запропонований метод к-середніх з використанням евклідової метрики.

За результатами кластерного аналізу були отримані три групи (табл. 2): до першого кластера (№ 1) увійшли підприємства, що мають високий рівень

значення фінансових показників; другий кластер (№ 2) утворили підприємства із середнім значенням показників; третій кластер (№ 3) – це підприємства з низькими показниками фінансового стану.

Таблиця 2

Результати кластерного аналізу

№ кластера	Кількість підприємств кластера	Підприємства, що увійшли до кластера	Значення кластера
1	1	ТДВ «Трембіта»	Фінансово стабільні підприємства
2	6	Новодністровська державна швейно-трикотажна фабрика, ТОВ «Балакком», ЗАТ «Надія», ТОВ «Мрія», ВАТ «Прогрес», ТОВ «Галтекстиль»	Підприємства середнього рівня стабільності
3	5	ТОВ «Алчер», ВАТ «Заставнівська швейна фабрика», Чернівецьке учбово-виробниче підприємство УТОГ, Виробничо-торгове швейне підприємство «Галичина», ЗАТ «Промінь»	Підприємства з низьким рівнем стабільності

Таким чином, за допомогою кластерного аналізу ми отримали 3 групи підприємств, які відрізняються за показниками фінансового стану.

До кластера з високими показниками фінансового стану (№ 1) увійшло лише одне підприємство – ТДВ «Трембіта». Це підприємство відрізняється від інших досить високим значенням коефіцієнта поточної ліквідності (2,39) та коефіцієнта автономії (0,90). Тобто дане підприємство характеризується великою часткою активів у загальній величині всіх активів та покриттям зобов'язань за рахунок тільки власних коштів, а саме: фінансування діяльності підприємства здійснюється не менше, ніж на 90% з власних джерел. Високе значення коефіцієнта поточної ліквідності дає змогу стверджувати, що підприємство розраховується з поточними зобов'язаннями лише за рахунок поточних активів, без створення заборгованостей. Низьке значення оборотності активів властиве усім підприємствам даної галузі та характеризує низьку швидкість обороту сукупного капіталу або малу величину грошових одиниць реалізованої продукції, яка припадає на одну грошову одиницю активів.

Підприємства кластера № 2 (Новодністровська державна швейно-трикотажна фабрика, ТОВ «Балакком», ЗАТ «Надія», ТОВ «Мрія», ВАТ «Прогрес», ТОВ «Галтекстиль») характеризуються більш-менш задовільними показниками і займають середню позицію між кластером підприємств-лідерів (№ 1) та кластером підприємств з незадовільним фінансовим станом (№ 3).

Графічну інтерпретацію отриманих результатів кластерного аналізу наведено на рисунку 1.

У свою чергу, підприємства кластера № 3 (ТОВ «Алчер», ВАТ «Заставнівська швейна фабрика», Чернівецьке учбово-виробниче

підприємство УТОГ, виробничо-торгове швейне підприємство «Галичина», ЗАТ «Промінь») характеризуються низькими показниками фінансового стану. Про це свідчить і область нормативних значень, у яку жодне підприємство з цього кластера не попадає. Тобто у цих підприємств виникають проблеми з платоспроможністю перед кредиторами та мала сума власних активів для здійснення поточної фінансової діяльності.

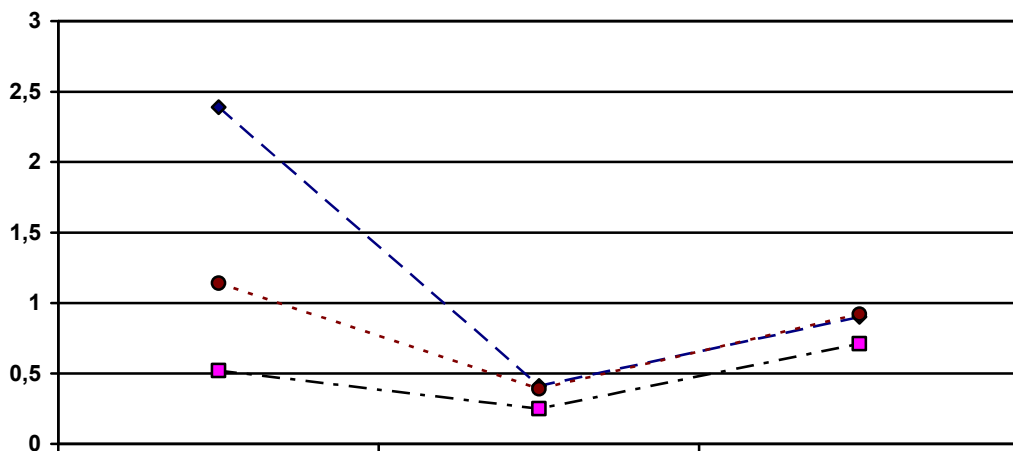

Рис. 1. Графік середніх для кожного кластера

Висновки. Отже, проведений кластерний аналіз дав змогу виявити основних лідерів та аутсайдерів швейної промисловості України, сприяв спрощенню проведення заходів щодо аналізу та діагностування стану підприємств-конкурентів іншими багатовитратними методами аналізу. Також використання кластерного аналізу є основою для подальшого проведення SWOT-аналізу кластерів з метою виявлення переваг та недоліків кожного кластера підприємств окремо.

За результатами кластерного аналізу були отримані три групи: до першого кластера увійшли підприємства, що мають високий рівень значення фінансових показників; другий кластер утворили підприємства із середнім значенням показників; третій кластер – це підприємства з низькими показниками фінансового стану.

Кластерний аналіз є універсальним економіко-математичним методом і в економіці його можна використовувати, ґрунтуючись на множині ознак, у складі яких можуть бути такі показники, як розмір підприємства (чисельність працюючих), знос основних засобів, орієнтація підприємства на виготовлення чи реалізацію продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках, наявність міжнародних сертифікатів якості (ISO), виявлення потенційних конкурентів, аналіз зарубіжного досвіду, проведення моніторингу проектної законодавчої

бази. Це дає змогу отримати кластери – однорідні групи підприємств, кожні з яких тими чи іншими характеристиками відрізняються від представників другого кластера.

Цілі використання та впровадження кластерного аналізу можуть бути також дуже різноманітними: від виявлення потенційних конкурентів до впровадження маркетингової стратегії. На нашу думку, у даному випадку кластерний аналіз виконує роль індикатора. Тобто перехід підприємства з кластера підприємств-лідерів до менш стабільного кластера сигналізує керівництву про занепад фінансової діяльності або загрози появи кризових явищ. Упровадження використання кластерного аналізу в службі контролінгу або фінансовому відділі дозволить запобігати кризовим явищам на ранніх стадіях та завчасно приймати ефективні управлінські рішення.

За результатами проведеного аналізу спеціальної літератури з питань узагальнення досвіду використання методів кластерного аналізу у виконанні практичних завдань в економічній сфері діяльності підприємств можна зазначити, що: а) кластерний аналіз як ефективний спосіб класифікації об'єктів за їх ознаками добре зарекомендував себе в усіх сферах суспільної діяльності; б) доцільно дотримуватися певної послідовності у проведенні кластерного аналізу, яка містить такі етапи, як: відбір вибірки для кластерного аналізу (наприклад, перелік товарів під час сегментування ринку за параметрами продукції або вибіркова сукупність споживачів під час сегментування ринку за споживачами); визначення множини критеріїв (ознак), за якими проводиться кластеризація (сукупність кількісних, рангових або якісних змінних, яка найкраще відображає подібності); визначення відстані та міри подібності, до якої зараховують коефіцієнт кореляції, міру відстані (відстань Махаланобіса, звичайна Евклідова відстань, «зважена» Евклідова відстань); с) відкривається реальна можливість застосування сучасних методів кластерного аналізу не тільки для виявлення проблемних ситуацій, але й для оцінювання ефективності функціональних сфер діяльності підприємств швейної промисловості, що забезпечить синергетичність очікуваних результатів.

Список використаних джерел:

1. Бабич М. А. Застосування кластерного аналізу для оцінки підприємств газової промисловості України за показниками фінансового стану / М. А. Бабич // Управління розвитком. – 2012. – № 19(140). – С. 157-160.
2. Волкова Н. А. Кластерный анализ результатов социологического опроса работников предприятия [Электронный ресурс] / Н. А. Волкова. – Режим доступа : <http://ieee.tusur.ru/nauka/cluster.pdf>.
3. Воронин А. В. Использование кластерного анализа для выбора локальных стратегий [Электронный ресурс] / А. В. Воронин // Проблемы и перспективы управления экономикой и маркетингом в организации. – 2001. – № 1. – Режим доступа : <http://perspectives.utmn.ru/No1/text02.shtml>.
4. Гаркавенко С. С. Маркетинг : підручник для вузів / С. С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2002. – 712 с.

5. Квита Г. М. Кластерный анализ в исследовании мотивационной структуры персонала предприятия [Электронный ресурс] / Г. М. Квита // Актуальные проблемы экономики. – 2009. – № 3(93). – Режим доступа : <http://www.nbu.gov.ua/Portal>
6. Лавренко А. С. Кластеризация в задачах ассортиментного планирования в торговых сетях [Электронный ресурс] / А. С. Лавренко // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. – 2011. – №5 (29). – Режим доступа : <http://uecs.mcnip.ru>
7. Паливода О. М. Формування економічної стійкості швейних підприємств України на основі кластерних мереж [Електронний ресурс] / О. М. Паливода, Ю. І. Прима // Технології та дизайн. – 2013. – № 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/td_2013_4_17.pdf
8. Попова Л. М. Методичний підхід до оцінки розподілу пріоритетів сфер діяльності з метою ефективного проведення диверсифікації діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Л. М. Попова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_1/36.pdf.

References:

1. Babich, M. A. (2012). Application of cluster analysis to assess Ukraine's gas industry enterprises on indicators of financial condition. *Upravlinnya rozvytkom [Development Management]*, vol. 19(140), pp. 157–160 (in Ukr.).
2. Volkova, N. A. *Cluster analysis of the results of a sociological survey employees*. Available at: <http://ieeet.tusur.ru/nauka/cluster.pdf> (in Russ.).
3. Voronin, A. V. (2001). Using cluster analysis for the choice of local strategies. *Problems and prospects of economics and marketing management in the organization*, vol. 1. Available at: <http://perspectives.utmn.ru/No1/text02.shtml> (in Russ.).
4. Garkavenko, S. S. (2002). *Marketing : a textbook for schools*. Libra, Kyiv, 712 p. (in Ukr.).
5. Kvita, G. M. (2009). Cluster analysis in the study of motivation of the personnel structure of the enterprise. *Aktual'ni problemy ekonomiky [Actual problems of economy]*, vol. 3(93). Available at: <http://www.nbu.gov.ua/Portal> (in Russ.).
6. Lavrenko, A. S. (2011). Clustering problems assortment planning in retail chains. *Manage the Economic systems : electronic Scientific Journal*, vol. 5(29). Available at: <http://uecs.mcnip.ru> (in Russ.).
7. Palyvoda, O. M. (2013). Formation of economic stability garment enterprises of Ukraine on the basis of cluster networks. *Technology and Design*, vol. 4. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/td_2013_4_17.pdf (in Ukr.).
8. Popova, L. M. (2009). *Methodological approach to the evaluation of the distribution of priority areas for the effective conduct of the diversification of the company*. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_1/36.pdf (in Ukr.).

УДК 657.37:006.3

Д.В. Долбнева, к.е.н.,
Львівська державна фінансова академія,
м. Львів

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА МСФЗ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) є вимогою часу, ринкової системи господарювання й зумовлений прагненням нашої держави увійти у Європейський економічний простір. Важливим напрямом у цьому є удосконалення організації та методики складання фінансової звітності малими та середніми підприємствами (МСП), як найчисленнішої групи суб'єктів господарювання, відповідно до вимог МСФЗ для МСП. Досліджено сучасний стан нормативно-правового забезпечення, що регулює порядок складання фінансової звітності вітчизняними підприємствами, у т.ч. МСП. Визначено необхідність та передумови приведення національної системи обліку та звітності у відповідність із МСФЗ для МСП. Розглянуто переваги та недоліки застосування МСФЗ для вітчизняних МСП, питання невідповідності чинних форм фінансової звітності до вимог МСФЗ для МСП. Як підсумок проведеного дослідження, запропоновано напрями адаптації національної системи обліку та звітності щодо МСП до міжнародної.